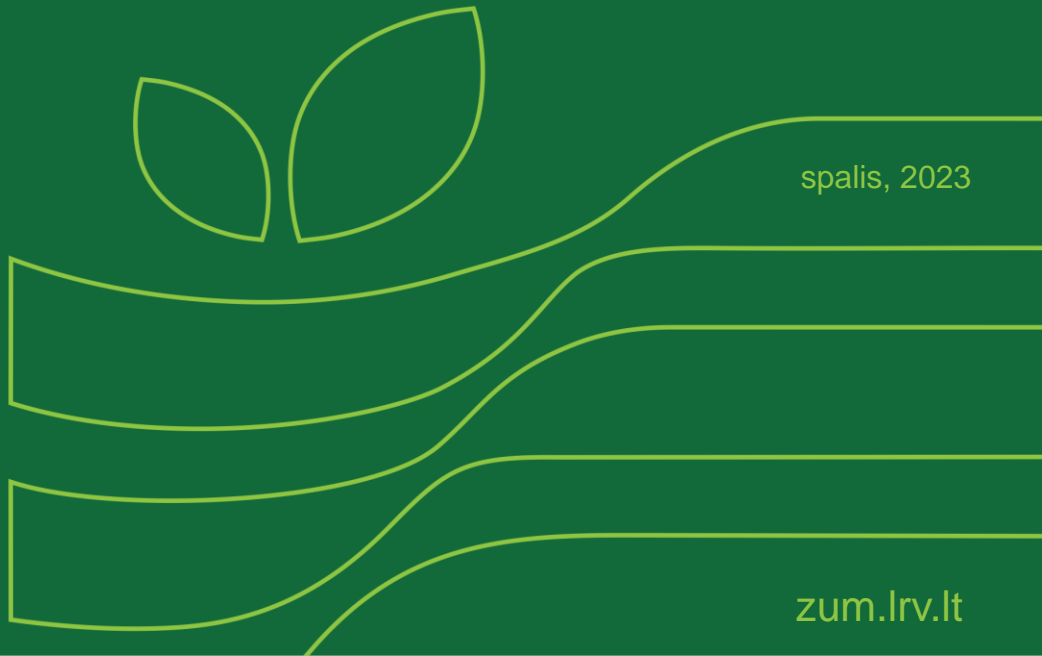

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

SUMANIEJI KAIMAI

spalis, 2023

zum.lrv.lt

Kaimo vietovės nėra vienalytės – kai kurios iš jų susiduria su didelėmis demografinėmis problemomis (gyventojų skaičiaus mažėjimu, visuomenės senėjimu ir kt.), kurios trukdo jų ekonominiams ir socialiniams vystymuisi. Todėl kaimo plėtra yra itin svarbi šiandieniniame pasaulyje.

Pastarąjį dešimtmetį Europos šalyse vyksta pokyčiai, susiję su **informacine visuomene**, o vykstantys pokyčiai priklauso nuo pasaulinės technologinės plėtros.

Nauja kaimo plėtros intervencinė priemonė – SUMANIEJI KAIMAI

1. Skirta kaimams, kurie nyksta dėl atokumo ir gyventojų skaičiaus mažėjimo.
2. Sumanieji kaimai (vietinės bendruomenės) yra tie, kurie kasdien naudojami skaitmeninėmis **technologijomis / naujovėmis / inovacijomis**, o tuo pačiu gerina viešąsias paslaugas ir užtikrina geresnį vietinių išteklių naudojimą.
3. Europos bendrosios žemės ūkio politikos tinklas (angl. European Common Agricultural Policy Network (EU CAP NETWORK)) pabrėžia, kad protingą aplinką kuria žmonės, o jų pagrindinis tikslas turėtų būti **rasti praktinius pagrindinių problemų**, su kuriomis jie susiduria, **sprendimus**.

Sumanus (SMART) kaimas – socialinė ekonominė sistema, kurios vystymusi suinteresuoti vietos gyventojai, siekdami padidinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę, remdamiesi vietos stipriosiomis pusėmis ir galimybėmis, užtikrindami kuo platesnį kaimo gyventojų įsitraukimą ir bendradarbiavimą, kasdieninėje savo veikloje naudodami skaitmenines ir kitas technologijas, priima ir įgyvendina inovatyvius, į sisteminį pokytį orientuotus sprendimus, grindžiamus bendru poreikių supratimu ir veiksmų seka, nukreipta į aiškų specifinį vietos tikslą.

Žodį „smart“ sumanių kaimų kontekste galima įvardinti kaip:

S – sumanus

M – modernus

A – aktualus

R – reikšmingas

T – technologiškas.

Priemonės tikslas – skatinti kaimo vietovių plėtrą, didinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę sumaniais, moderniais, aktualiais, reikšmingais, technologijomis grįstais sprendimais ir veiksmais (skaitmeninimas, švietimas, mokymas, konsultavimas, bendradarbiavimas, žiedinė ekonomika, aplinkos apsauga ir klimato kaitos pokyčių švelninimu grįsti paslaugų ir verslo modeliai).

SUMANUS KAIMAS TAI.....

- ✓ Bendruomenės, kurios nuolat mokydamosi pažinti, **išnaudoja kaimo pranašumus** ir populiarina gyvenimo kaime vertybes, kuria gyvybingus kaimus.
- ✓ **Skaitmeninės technologijos ir inovacijos**, kurios padeda užtikrinti aukštesnę gyvenimo kokybę, geresnes viešąsias paslaugas, geresnį ir taupų vietos išteklių naudojimą.
- ✓ **Tradicijų ir naujausių technologijų sąsajos**, kurios leidžia kaime kurti naujas vertės grandines.

Sritys, kurias aprèpia sumanieji kaimai

SDG-Smart Rural Villages

**Sumanieji
kaimai
pereinamuoju
laikotarpiu
(2021-2022
m.)**

**BANDOMŲJŲ PROJEKTŲ
ĮGYVENDINIMAS**

Biudžetas – 3,6 mln. Eur

**Lėšos paskirstytos 15 aukščiausių VPS
rezultatyvumo pažangą pasiekusioms VVG.**

**Kiekvienai VVG skiriama iki 200 tūkst. Eur suma
Sumanių kaimų bandomiesiems vietos projektams
inicijuoti ir įgyvendinti ir iki 40 tūkst. Eur šiems
projektams administruoti.**

**Bandomieji projektai įgyvendinami LEADER
priemonės apimtyje.**

**STRATEGINIS
PLANAS
2023-2027 m.**

SUMANIEJI KAIMAI

PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE BŽŪP TIKSLŲ

- **SO8** skatinti užimtumą, augimą, lyčių lygybę, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant bioekonomikos ir tvarios miškininkystės veiklas.
- **XCO** Horizontalusis tikslas - modernizuoti sektorių skatinant žemės ūkio ir kaimo vietovių žinias, inovacijas ir skaitmeninimą bei dalijimąsi jomis, taip pat skatinant jų diegimą.

R.40 Remiamų pažangiųjų kaimų strategijų skaičius;

R.3 Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą skaitmeninėms ūkininkavimo technologijoms plėtoti, dalis;

R.37 BŽŪP projektais remiamas naujų darbo vietų kūrimas;

R.41 Kaimo gyventojų, kuriems, naudojantis BŽŪP parama, sudarytos palankesnės sąlygos naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, dalis

R.42 Asmenų, kuriems taikomi remiami socialinės įtraukties projektai, skaičius

- **h.1** - Skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas;
- **h.2** - Didinti kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį;
- **h.4** - Modernizuoti kaimo vietas didinant gyvenimo sąlygų jose patrauklumą;
- **h.5** - Skatinti bioekonomikos verslus;
- **k.4** – Mažinti skaitmeninę atskirtį žemės ūkyje ir kaimo vietovėse.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Biudžetas – 15 mln. Eur

Planuojamas Sumanaus kaimo strategijų (SKS) skaičius ~25

Planuojama suma vienai Strategijai iki 0,7 mln. Eur

- 1 VVG, iki 0,5 mln. Eur;
- 2 VVG (1- pareiškėjas, 1 – partneris), iki 0,6 mln. Eur;
- 3 ir daugiau VVG (1 – pareiškėjas, kitos – partneriai), iki 0,7 mln. Eur.
- Į didžiausią iki 0,7 mln. Eur paramos sumą, neįtraukiant projekto partnerių VVG gali pretenduoti VVG, kurių teritorijoje gyventojų skaičius yra didesnis kaip 40 000.

REMIAMA VEIKLA, TINKAMI PAREIŠKĖJAI

VVG ir VVG partnerė

Strategijų administravimo veiklos:

- Strategijos vystymas;
- Strategijos valdymas ir koordinavimas;
- Strategijos teritorijos gyventojų aktyvinimas;
- Strategijos dalyvių bendradarbiavimas

12 proc.
tinkamų
finansuoti
Strategijos
išlaidų

Paramos
intensyvumas
– 100 proc.

Projektų vykdytojai:

- fiziniai asmenys;
- viešieji ir privatūs juridiniai asmenys;
- savivaldybių administracijos, savivaldybių tarybų įsteigti juridiniai asmenys;
- mokslo ir mokymo įstaigos.

Remiama veikla:

Paramos intensyvum as

Socialinis ir bendruomeninis verslas

iki 85 proc.

Socialinių, viešųjų paslaugų perdavimo projektas

iki 85 proc.

Veiklos projektas

iki 80 proc.

Privataus verslo pobūdžio projektas

iki 65 proc.

Viešosios naudos (ne pelno) projektas

iki 40 proc.

iki 200 000
Eur

SUMANAUS KAIMO STRATEGIJOS RENGIMO MODELIS (I)

VVG + VVG nustato:

kryptis

temas

problemas

VVG + VVG aktyvinimo veiksmai:

organizuoja susitikimus,
konsultacija

vykdo mokymus, teikia
metodinę pagalbą

VVG savarankiškai atrinka projektus, kurie dalyvauja
Strategijoje

Sumanaus kaimo projektų vykdytojai pateikia VVG
projektus (Strategijos sudėtinė dalis)

ŽŪM paruoš projektų paraiškų formas

VVG koordinatore:

parengia bendras
Strategijos dalis su
atrinktais projektais

Parengia finansinį poreikį
dėl 12 proc. (paraiškos
sudėtinė dalis)

SKS administravimo išlaidas VVG ir VVG partnerės
planuoja proporcingai pagal projektus

ŽŪM paruoš Strategijos paraiškos formas

STRATEGIJA (pavyzdys)

Projekto vykdytojas-
verslo projektas

Projekto vykdytojas-
NVO (socialinių
paslaugų projektas)

Projekto vykdytojas-
ūkininkai (trumposios
grandinės projektas)

Projekto vykdytojas-
verslo projektas

Projekto vykdytojas-
mokslas (vidurinė
mokykla)

Projekto vykdytojas-
bendruomenė
(bendruomeninio
verslo projektas)

VVG
„Nemunas“ -
SK strategijos
koordinatori
s

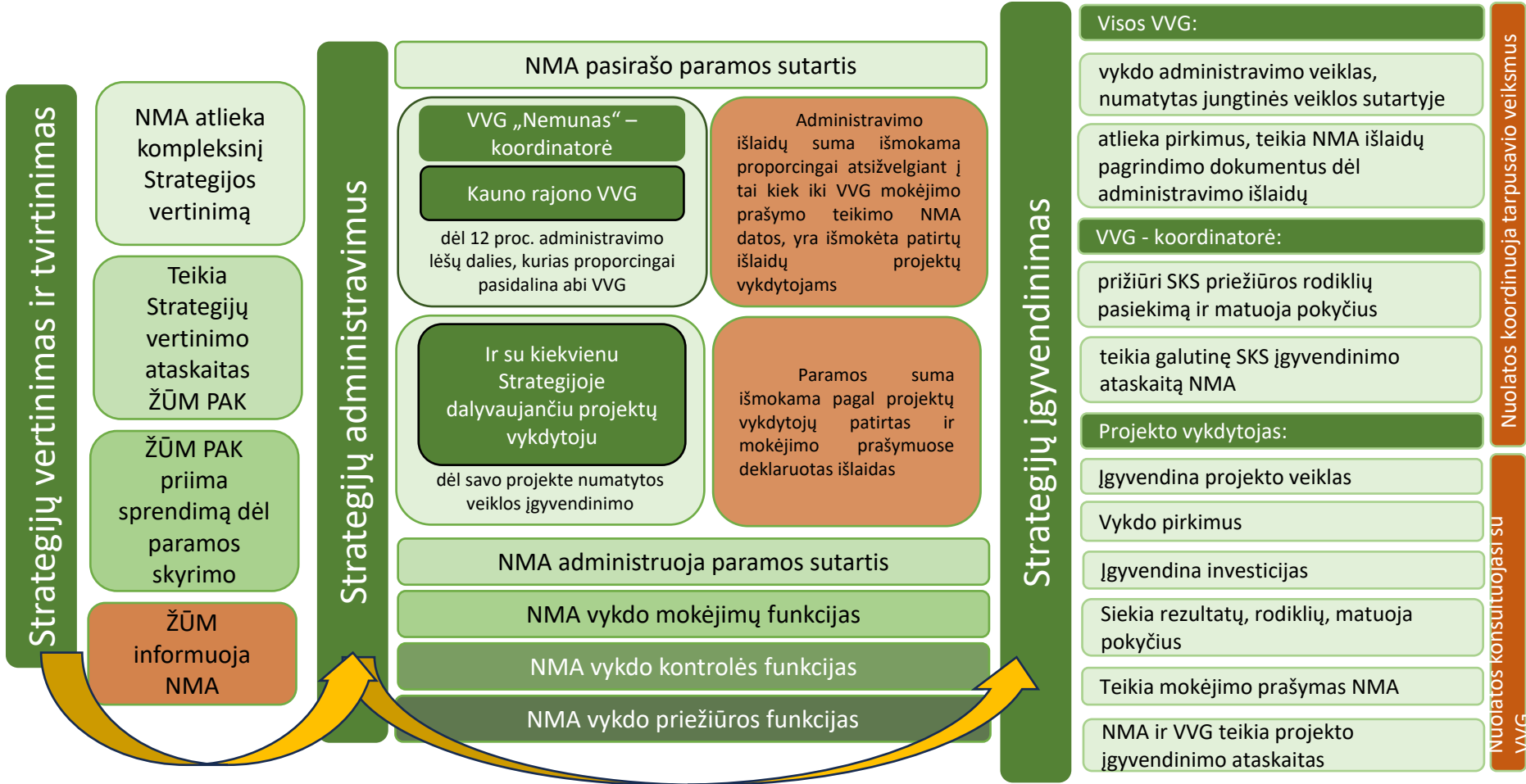
Kauno rajono
VVG -
strategijos
vykdytojos
partnerė

Investuotojas

sukuria IT paslaugą

Strategija su visais
atrinktais projektų
vykdytojų projektais
teikiama NMA

SUMANAUS KAIMO STRATEGIJOS RENGIMO MODELIS (II)

Sumanaus kaimo Strategijos atrankos kriterijai

Aplinkos apsaugos ir (ar) klimato kaitos pokyčių švelninimo elementų (intervencijų) aprėptis projekto veiklose ir investicijose

Partnerystės mastas ir įsitraukimas (partnerių įvairovė, svarbus mokslo atstovų ir jaunimo įsitraukimas, investuotojo pritraukimas)

Viešosios naudos kūrimo aprėptis, Strategijoje kuriamos ir (arba) plėtojamos viešosios paslaugos

Skaitmeninių (IT) sprendimų integravimas
(socialinė įtrauktis, socialinės inovacijos, kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvos)

SUMANAUS KAIMO TERITORIJA

Kaimo vietovė apibrėžiama, kaip viensėdis, kaimas, miestelis, miestas ar kita gyvenamoji vietovė, kurios gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst.

Teritorija aiškiai apibrėžta, nebūtinai sutampanti su konkretaus administracinių ribų teritorinio vieneto ribomis.

Gali būti pasirinkta funkcinė teritorija - ekonominiais ar socialiniais ryšiais pasižyminti ir (ar) bendrai naudojamą infrastruktūrą ir (ar) paslaugų tinklą turinti teritorija (peržengianti savivaldybių ribas).

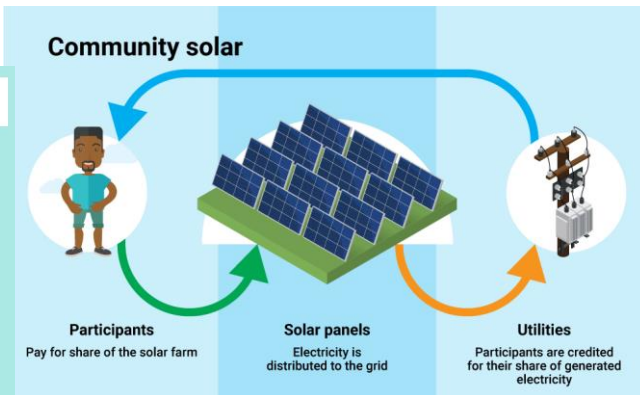
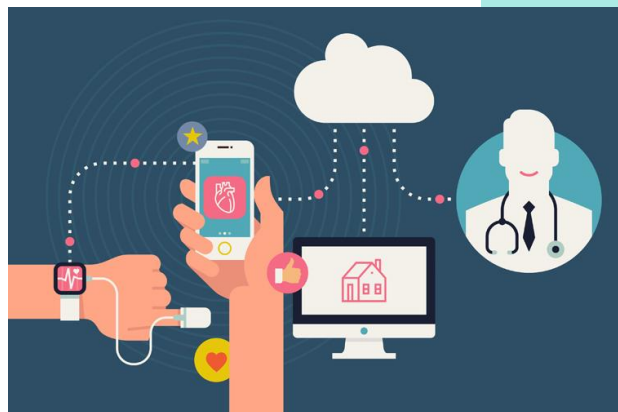
Teminė teritorija, kai teritorija susijungia teminiu SKS įgyvendinimo tikslu (pagal įgyvendinamą temą).

Priemonė bus įgyvendinama aiškiai apibrėžtose, atitinkančiose konkretaus kaimo, miestelio, miesto ribas arba vientisose, apjungtose, konkrečių sumanaus veikimo ir sprendimų priėmimo tikslų teritorijose (funkcinės, teminės teritorijos).

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

SUMANIŪJŲ KAIMŲ TEMOS (I)

**Išmanūs
sprendimai**

Pažangi vietos infrastruktūra ir viešosios paslaugos

Sritis

Socialiniai tinklai, e-platformos

Saugumas ir apsauga (pvz., vizualinis stebėjimas, oro kokybės jutikliai)

Nuotolinis mokymas

Transporto paslaugos (pvz., „telebusai“ (į paklausą reaguojančio transporto paslaugų forma, pvz., neįgaliesiems ar kt.)

E-sveikata

Atliekų tvarkymas (pvz., konteinerio užpildymo sekimas jutikliais)

Išmanūs
sprendimai

Vietos ekonomika

Tikslusis žemės ūkis

Internetinė prekyba (pvz., vietiniais produktais)

Sritis

Kaimo turizmas (remiantis protingais sprendimais)

Dalijimosi platformos (pvz., spec. įranga, transportu)

Trumposios maisto tiekimo grandinės ir vietos maisto sistemos

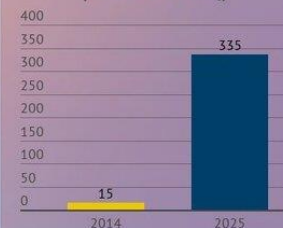
Kaip Pramonė 4.0 keičia pasaulį?

Dalijimosi ekonomika

Tiek respondentų tikisi, kad iki 2025 m. visame pasaulyje bus daugiau kelijama ir važinėjama ne savais automobiliais, o *dalijantis jais su kitais**

Dalijimosi ekonomikos vertė
(mlrd. JAV dolerių)**

Dalijimosi ekonomikai būdingi požymiai:

Remiamasi technologijomis

Aktyviau socialiai bendraujama

Teikiama pirmenybė galimybei naudotis, o ne nuosavybės teisei

Dalijamasi asmeniniais daiktais, o ne įmonės turtu

Įsivertinama tarpusavio paslaugos (P2P, angl. *peer to peer*)

Bendrai vartojama

Užtikrinama lengva prieiga prie reikiamų daiktų

Atvirai pateikiami atsiliepimai, taip įgyjant didesnę žmonių pasitikėjimą

Šaltiniai:

* Pasaulio ekonomikos forumo tyrimas „Deep Shift – Technology Tipping Points and Societal Impact“, 2015
** <https://goo.gl/xz28pdq>

Marius Jonutis „Kaimo pasaka“

Išmanūs
sprendimai

Aplinkos apsauga ir klimato kaita

Sritis

Maisto švaistymo problemos sprendimai (žiedinės ekonomikos principų taikymas)

Sumanūs žaliosios infrastruktūros sprendimai

Tausus gamtos išteklių vartojimas ir atstatymas (sumanus vartojimas)

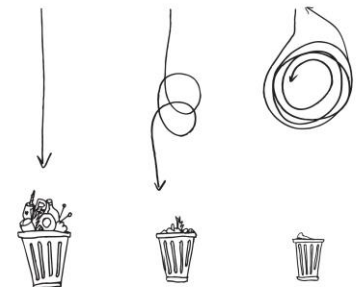
Atsinaujinančioji energetika

Agroekologija ir agrarinė aplinkosauga

TIESINĖ
EKONOMIKA

PERDIRBIMO
EKONOMIKA

ŽIEDINĖ
EKONOMIKA

Pažangios
iniciatyvos

Pažangi
infrastruktūra

Pažangios
institucijos/
įstaigos

Pažangios
paslaugos

Pažangi
visuomenė

Ką daryti, norint sėkmingai sukurti sumaniųjų kaimų koncepciją?

- kurti iniciatyvas ir skatinti tarpusavio bendradarbiavimą;
- siekti **pasiūlyti naujus sprendimus**, susijusius su būtina infrastruktūra, informacinėmis ir ryšių technologijoms, institucijoms, aktyvinančioms ir koordinuojančioms darbą;
- **kurti paslaugas**, kurios tenkintų vietos bendruomenių poreikius;
- didinti kaimo gyventojų suvokimą apie **naujas technologijas ir jų galimybes**.

Ar Lietuvoje mes jau turime sumanių sprendimų?

vietinis verslas

edukacija

maisto apsauga

demokratinis įsitraukimas

sveikata ir gerovė

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Lietuvių sukurtas sprendimas: „UPA Medical SPA“ Druskininkuose veikia bekontaktė registratūra

Sistema atlieka visas svečio įsiregistravimo funkcijas: randa svečio rezervaciją, patikrina asmens dokumentą, pateikia užsakytų paslaugų suvestinę, priima mokėjimą per banko mobiliąją programėlę, suprogramuoja ir išduoda svečio kambario raktą-kortelę. Visa terminalo įranga sumontuota į specialiai tam sukurtą baldą.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

GYVOJI BIBLIOTEKA

Smurto, neapykantos mažinimas
visuomenėje, atviros visuomenės
kūrimas.

„Gyvoji biblioteka“ – tai vieta, kur žmonės tampa knygomis ir pasakodami savo istoriją griauna stereotipus apie socialinę atskirtį patiriančias visuomenės grupes.

SMART Villages

European CAP Network (Europos kaimo plėtros tinklas (EKPT))

<https://enrd.ec.europa.eu/>

Kitų šalių
pavyzdžiai

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

„Pays Gourmand” – žemės ūkio produktų naudojimo skatinimas Prancūzijos restoranuose

Pareiškėjas - trys bendradarbiaujančios Prancūzijos
VVG.

<https://www.paysgourmand.com/>

Sumanus elementas - sukurta speciali interneto svetainė ir interaktyvus žemėlapis, kuriame pavaizduoti visos maisto kokybės ženklų akredituotos Prancūzijos maitinimo įstaigos. Svetainės vartotojai svetainėje gali pamatyti trumpą kiekvieno restorano ar kavinės aprašymą, kontaktus, bei siūlomus patiekalus Pays Gourmand.

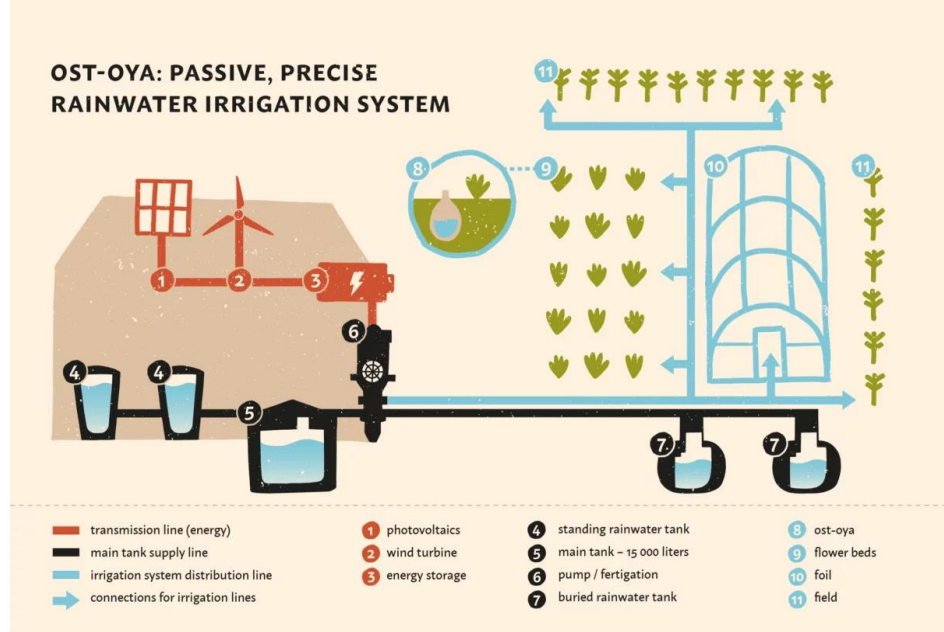

- **Sumanumas** - sukurta sistema suteikia aplinkai nekenksmingą ir ekonomišką sistemą, nepriklausomai nuo vandentiekio ir elektros sistemų;
- vietos ekonominė veikla yra atspari klimato kaitai ir galimoms grėsmėms dėl vandens trūkumo ar energijos kainų kilimo;
- sprendimas gali padėti kurti darbo vietas kaimo teritorijose.

Projekto dalyviai - vietos bendruomenės, ekspertas, savivaldybė, statybos bendrovė, ūkininkas.

Lietaus vandens drėkinimo sistema Lenkijoje

Panaudojant šiuolaikines technologijas visiškai išnaudojami atsinaujinantys vandens ir energijos šaltiniai.

Profesorius Henrique Leitao, Agri Inovacijų aukščiausiojo lygio susitikime (Lisabonoje), 2017 m. pasakė: „Jei nesijaučiate, kad Jūsų laukia iššūkiai, apgailestaudamas turiu pasakyti, kad jokių naujovių Jūs nesiekiate“.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Ačiū už dėmesį

Tel. 8 52391 124

jelena.dokudovic@zum.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA
PVM kodas LT886751917

Biudžetinė įstaiga
Gedimino pr. 19,
LT-01103 Vilnius

+370 5 239 11 11
zum@zum.lt
zum.lrv.lt